

MONTSERRAT BLANES I JUAN (1817-1899). EL DOBLE RETORN

Antoni Gili Ferrer

Dia 8 d'agost de l'any 1899, a les sis i quart del capvespre, morí a Artà, rodejat de tota la família, D. Montserrat Blanes i Juan, després d'uns 17 dies de malaltia i d'haver rebut els sants sagraments en el començament del seu desmillorament. La seva mort ha resultat molt sentida entre tots els moradors d'Artà, principalment, els pobres i necessitats. Així donava la trista nova el periòdic *El Ancora* de la tirada del dia següent 9 d'agost. Per tant, de l'esdeveniment s'escau, enguany, el primer centenari. Serà just recordar la seva assenyada persona, la seva fructuosa vida i el seu esplendorós mecenatge.

Ja l'any 1950, anotava Mn. Francesc Sureda Blanes: “Esperant que el cosí Mossèn Francesc Esteve i Blanes escrigui la biografia de l'oncle Monserrat –perquè solament ell ha pogut estudiar la documentació oportuna– no cal dir-ne res. Sia suficient recordar que per la seva santetat i exemplaritat a dins la Vila rebé, en vida, el nom de **Beato Patró**; que fou venerat de tothom, i que la seva vida a dins Artà fou la d'un vertader apòstol i missioner. No seria aventurat introduir la causa de beatificació; elements n'hi ha de més; i això correspon al cosí Paco. L'oncle Monserrat fou el principal inductor del gran mecenatge religiós, intel·lectual i artístic dels Blanes, principalment de l'oncle Antoni, el vell.”

Montserrat Blanes i Juan nasqué a la vila d'Artà, dia 27 de març de l'any 1817, fill de Rafel Blanes Ginard i de Joana Anna Juan i Mestre, família cristiana i modesta, de posició un tant acomodada. Els seus avis paterns Rafel i Margalida i els avis materns Rafel i Catalina. El dia següent fou batejat a l'església parroquial pel vicari Mn. Josep Sureda. Foren padrins Jeroni Mestre i Catarina Maria Blanes. Tingué altres germans i germanes. Abans d'ell havia nascut el seu germà Rafel –marit de Maria Angela Massanet i Nebot de Cas Brill–. Després d'ell Antoni, Francesc –espòs de Maria Mestre Esteva, Catalina– casada amb Rafel Nicolau, àlies Raspall. A més Joanna Anna que esposà, l'any 1846, amb Sebastià Sanxo i Sanxo el qual cobrava, l'any 1849, per conducte del seu sogre l'honor Rafel Blanes, 300 lliures, moneda de

Mallorca, dels seus cunyats D. Montserrat i D. Antoni Blanes, veïns del poble de Mayagüez de l'illa de Puerto Rico entregades en qualitat de donació a la seva germana Joana Anna en contemplació del seu matrimoni.

Els Blanes eren arrelats a Artà, des de la primera part del segle XVI. Pere Blanes, vidu, matrimoniava a Artà amb Joana, també vídua del paraire Joan Mir, l'any 1528. Eren coneguts, primerament, amb el malnom de Benet, i posteriorment amb el de Patró. Dia 10 de febrer de l'any 1599 “enterraren un fill del Patró Benet”, és a dir, Antoni Blanes, fill d'Antoni. Els documents assenyalen un Antoni Blanes, fill d'Antoni, casat, des de l'any 1571, amb Antonina Monjo, la qual, en el registre de la seva mort, ocorreguda l'any 1614, resta anotada: “Morí Antonina Monja, muller del Patró”. D'aquest tronc comú se'n despleguen distintes branques. Els Blanes de la família de Montserrat Blanes i Juan, en el temps del seu naixement, eren descendents de Rafel Blanes i Ferrer el qual esposà amb Bàrbara Pastor i, morta aquesta l'any 1755, amb Joana Anna Pujol. Del primer matrimoni no queda descendència masculina. Un fill del segon matrimoni, Rafel Blanes i Pujol, que matrimonià amb Margarita Ginard i Lull, filla de Montserrat Ginard i Santandreu, foren els avis paterns de D. Montserrat Blanes que avui recordam.

Suposadament naixeria D. Montserrat Blanes a la casa, coneguda encara per Can Respell, en el carrer avui d'Antoni Blanes i Juan. Allà el trobam que hi viu, l'any 1836. De l'any de la pesta Montserrat no es podia recordar o tal volta seria, tristament, una de les seves primeres recordances. D'un fet desgraciat se'n recordaria sens dubte tota la seva vida. Dia 26 de setembre de l'any 1823, tres homes eren caiguts dins el cup de la casa de D. Bartomeu Pujol, notari de la vila i amb el vapor o most, s'havien afebat. Era la una del capvespre quan es sentí una veu d'ajut. D. Montserrat Pujol, fill del notari, volgué donar ajut i caigué dins el cup. Moriren els tres homes. D. Montserrat Pujol i Ginard era cosí de Rafel Blanes Ginard, pare de D. Montserrat Blanes. Pensem que la taverna del notari era situada ben enfront de Can Patró, després Can Raspall. Pel parentiu i pel veïnatge aquest accident restà per sempre fixat dins el record de D. Montserrat Blanes.

Passà els anys de la infància baix la viligància dels seus pares i aprengué les primeres lletres en el convent dels franciscans, baix la direcció dels religiosos, sempre estimadors de la vertadera ciència que escampaven entre les classes populars. Possats a escollir-ne un, escollirem el pare fra Bartomeu Duran, mestre de gramàtica. El batle real i l'ajuntament d'Artà, l'any 1828, certificava que el Reverent P. Fra Bartomeu Duran, predicador de l'orde de Sant Francesc d'Assís ha servit el comú de la vila d'Artà amb l'encàrrec de mestre de gramàtica per espai de 15 anys, baix l'ensenyament del qual foren tots els estudiants del poble que durant aquella època aprengueren aquella ciència. Arribat a la pubertat els seus pares l'inclinaren a entrar en religió, però els temps calamitosos d'aquella època i altres circumstàncies provi-

dencials el féren desistir del seu propòsit, quan els ordes religiosos eren a punt de la seva extinció.

Ens atrevim a dir que, igualment, estudià sota la direcció del Pare fra Antoni Sanxo que després de l'exclaustració, passaria a viure a Artà, uns sis mesos. Però el Pare fra Antoni Sanxo mereix un petit capítol a part. Antoni Sanxo i Blanes nasqué a Artà l'any 1801. Ja era religiós observant del convent de Ciutat, l'any 1821. L'any 1825, essent corista passa a Eivissa per ser ordenat de prevere. Fou mestre de gramàtica del convent de Sant Francesc de Ciutat, des de l'any 1824 fins l'any 1831 secretari de Província, càrrec que continua, l'any 1833 i 1834. Sofrí l'exclaustració. Dia 13 de gener de l'any 1836, parteix cap a Puerto Rico, cridat pel bisbe d'aquella illa. Tenim anotat el seu passaport expedit dia 1 de gener de 1836: “Don Antonio Sancho, Pbro. Artá. Religioso esclaustrado. Puerto Rico a diligencias propias, 34 años. pagó 40 reales”.

Però ni el Pare fra Antoni Sanxo ni els germans Blanes Juan foren els primers artanencs que emigraren a Puerto Rico. Quatre anys abans, l'any 1832, ja resideixen a San German de Puerto Rico tres germans. De dos dels quals en coneixem els noms: Miquel Servera i Sanxo el qual, l'any 1832, envia a demanar el seu fill Francesc Servera Cursach, que arriba a Puerto Rico, el mateix any. Guillem Servera Sancho es casa a San German amb Ramona Nazario Ortiz, l'any 1836. El pare dels tres germans Francesc Servera i Canet, vidu, hi arriba l'any 1833.

El Pare Antoni Sanxo i Blanes a Puerto Rico fou tinent de rector a la parròquia de Mayagüez i rector del Seminari Conciliar d'aquella illa. “Aquest fou l'oncle escriví - Mn. Francesc Sureda Blanes - que sense pensar-ho, engrandí la família, cridant a Amèrica als dos nebots Antoni i Montserrat Blanes i Juan, fills del seu cosí-germà Rafel Blanes i Ginard. D. Antoni Sanxo retornà a Artà, l'any 1865, -l'any mateix que retornà definitivament D. Antoni Blanes Juan- on morí dia 23 de desembre de l'any 1872, a l'edat de 71 anys. Figuren com a testimonis de l'anotació de la seva mort Bartomeu Mestre, religiós exclaustrat, el seu cosí-germà Miquel Sanxo Sanxo i el fill d'aquest Miquel Sanxo i Oliver. D. Montserrat Blanes, l'endemà, dia 24 de desembre, entrega al rector D. Agustí Jaume, 16 sous per la celebració de 32 misses per D. Antoni Sanxo. El Pare Rafel Ginard a *Bellpuig* 5 febrer de 1961 parla dels germans franciscans Antoni i Miquel Sanxo. “Del molí d'En Sanxo (ja aterrat), en sabem un poc d'història. Degué durar un segle i per ventura més. Un tal Miquel Sanxo -ja corren els 70 anys que és mort- era nebot d'uns religiosos franciscans artanencs. Trets els frares (1835), aquests frares franciscans se refugiaren a Puerto Rico i hi exerciren el seu ministeri sacerdotal. Retornaren de Puerto Rico amb quatre dinerets i aidaren el seu nebot Miquel Sanxo a aixecar un molí de nova planta que, a pesar d'esser de torre estreta, va costar mil drets d'or.”

Dels germans Blanes Juan, el primer qui partí vers Amèrica fou Antoni. El

passaport asenyala: “Dia 1 de març de l’any 1837, Antonio Blanes para Puerto Rico a diligencias propias. Es natural y vecino de Artá, soltero, estudiante, edad 17 años. Pagó 40 reales.” Abans d’un any partirà el seu germà. El passaport anota: “Montserrat Blanes para Puerto Rico a sus diligencias. Es natural y vecino de Artá, soltero, estudiante, edad 20 años. Pagó 40 reales.” La nota necrològica escriu que Dn. Montserrat Blanes, protegit per un advocat, parent de la família, es dirigí a Puerto Rico, instal·lant-se en el poble de Mayagüez. Sens dubte, l’advocat parent de la família no pot ser altre que D. Jaume Pujol i Ginard, fill del notari d’Artà D. Bartomeu Pujol.

La seva vocació decidida era l’ensenyament i començà per dedicar-se a l’ensenyament privat i, al mateix temps, es consagrà amb ardor a l’estudi de les llengües vives i aprengué, en breu temps, l’anglès, el francès i l’italià, de manera que amb el castellà i el llatí que havia après en el convent d’Artà, posseïa sis idiomes. Igualment estudià les ciències i arts lliberals. Comptant amb les simpaties del públic fundà un gran col·legi o liceu a Mayagüez, provist de bon personal docent.

Però, una volta a Puerto Rico, no tot foren roses. Dos perills l’esperaven. La influència debilitant del clima tropical i l’excessiu treball no podien deixar de consumir les seves forces. Les repetides indisposicions l’obligaren a caminar a cavall. Fins i tot es va veure en la dura necessitat, atacat per unes febres malignes, de traslladar el seu col·legi a diferents poblacions, cercant un lloc més sa. Finalment, arribà a pensar en traslladar-se a Mallorca amb el seu amic i paisà D. Andreu Morey. Resolgué canviar el viatge a Mallorca amb una excursió als Estats Units per acabar-se així de perfeccionar-se a l’anglès, deixant a Puerto Rico per substitut el seu germà Antoni.

A més hagué de sofrir una altra crisi, tal volta més difícil que l’esmentada, la crisi moral i religiosa. Es vegé atormentat pel dubte i enrevoltat per les tenebres de l’error. A pesar de la seva educació, no podia trobar-se previngut contra els errors moderns que aleshores encara no havien penetrat en els pobles de l’illa, ni tenir un coneixement raonat dels dogmes de la religió per a defensar-la davant d’uns impugnadors. Per Puerto Rico hi corrien les obres dels enciclopedistes i filòsofs francesos, els llibres dels corifeus del filosofisme i en ells hi va cercar la solució als seus problemes religiosos. No sospità la mala fe d’ells i abraçà molts dels seus errors, creent-se que impugnaven, no la vertadera religió, sinó més tost les pràctiques i cerimònies de l’Església Romana, per considerar-les oposades a la religió natural que ell trobava la més raonable. Sempre de bona fe, mai no abandonà Déu. Mai no va duptar de l’existència de Déu i a ell s’encomanava en les seves dificultats. A poc a poc va acostant-se al catolicisme. En aquesta situació es trobava quan emprengué el viatge als Estats Units amb la idea de perfeccionar-se en el anglès. Allà visità Nueva York, Baltimore, Washington i altres importants poblacions i

enteulà relacions amb molts de protestants. En una excursió que feu a les catarates del Niàgara llegí per primera vegada la Bíblia que li posà dins les mans un pastor protestant i va romandre tan enamorat de la seva lectura, que li pareixia haver trobat el tresor millor del món. Així anà aficionant-se a l’exercici de l’oració i meditació quotidiana i es va encendre dins el seu cor un vivíssim desig de conèixer i servir Jesucrist. De tornada a Puerto Rico li notaren la seva transformació. Una de les coses que més cridaren l’atenció del públic fou la llibertat que donà, generosament, als seus esclaus. Ja quan era als Estats Units concebé el propòsit irrevocable de concedir la llibertat a dos esclaus que tenia, i quan hagué arribat a Puerto Rico, no solament alliberà aquests dos, sinó que, sentint dins la seva ànima haver venut, anteriorment, altres tres esclaus, els comprà de nou i els concedí la llibertat.

De passada, direm que l’any 1850 s’abolí a Puerto Rico l’enomenat Còdic Negre, prelude de la definitiva manumissió dels esclaus en aquella illa. Pareix ser, ens deixam conduir per l’autor de *Relaciones y Noticias históricas de Mallorca* que influïren en tot això el pare fra Antoni Sanxo Blanes i els seus nebots D. Antoni i D. Montserrat Blanes Juan d’Artà, establits a Mayagüez.

Per motius d’ensenyament, contragué relacions amb un il·lustrat i piadós missioner, anomenat el pare Arcàngel Fondà, el qual es va prestar a instruir-lo. Amb les conferències que tingué amb aquest zelós missioner i amb la lectura de l’obra d’Agusto Nicolás intitulada “Estudios filosóficos sobre el Cristianismo” conegué la influència de la Bíblia com a regla única de fe. Per tant el protestantisme flaqueja per la seva base. Abraçà de nou amb tot fervor i entusiasme el cristianisme, reconeixent la necessitat del magisteri de l’Església. Però D. Montserrat atribuïa, principalment, la seva conversió a la protecció especial de la Verge Maria a la qual s’encomenà de veres, quan sortí, per primera vegada, de Mallorca, la imatge de la qual conservà sempre a la capçalera del seu llit al Liceu de Sant Joan de Mayagüez.

Les lluites interiors que hagué de sortejar contribuïren molt a trencar la seva salut i considerant que la seva permanència a Amèrica podia dur-li un fatal desenllaç, resolgué abandonar aquella terra i tornà a Mallorca i a Artà, senyor d’una considerable fortuna, però més ric encara pels béns espirituals.

L’any 1853 s’estableix de nou a Artà. De seguida, cridà l’atenció pel seu fervor i per la seva pietat extraordinària. No coneixia el respecte humà. S’imposà un mètode de vida. Era molt dematiner. Repartia el temps del dia entre les seves devocions, el despatx dels seus assumptes i les tasques de l’ensenyament a que es dedicà fins ho consentí l’edat. Cada dia, visitava les tres esglésies del poble. Oïa la primera missa a l’església parroquial i no solia acontentar-se amb una tota sola. Freqüentava el cementiri, on hi practicava el “Via Crucis”.

Des de l’any 1869, poc més poc manco, tots els diumenges i festes, entrada de

nit, es reunia a la sagristia del convent de franciscans un grup d'homens devots per a instruir-se en la vida espiritual i fer oració en comú. Des del començament D. Montserrat no deixà d'assistir-hi i com, molts de pics, no tenien sacerdot que els dirigís la paraula, per obviar aquesta necessitat, pensà instruir un dels assistents més fervorosos que pogués suplir la mancança. Aquest, sens dubte, era Martí Espinosa i Jaume, conegut popularment com a Mestre Andreu Siurell. Aquest era un pobre que no sabia llegir ni escriure, ni tenia una memòria molt feliç, però aximateix bastant resistent per retenir allò que havia pres. D. Montserrat amb una paciència inimitable, li ensenyà, paraula per paraula, i traduint-los al mallorquí, onze sermons llarguissims del P. Claret sobre les veritats eternes i altres molts tractats de llibres espirituals. Martí Espinosa recitava les seves plàtiques amb molta d'unció i entusiasme i els assistents l'escoltaven amb recolliment i companyonia.

Però l'obra de D. Montserrat no s'acaba dins ell mateix ni es reclou dins la sagristia del convent. Anem per parts i d'una en una.

El periòdic *El Isleño* a la seva tirada de dia 5 d'abril de l'any 1861 ja deplorava que a Artà no s'haguessin fundat les Germanes de la Caritat: “A propósito de las Hermanas de la Caridad deploramos vivamente que esta institución, honor de nuestro siglo, no se haya establecido todavía en Artá para alivio del enfermo y consuelo del desvalido; pues es semilla de virtuosos y ópimos frutos; es planta a cuya sombra halla socorro el menesteroso y el enfermo salud. La autoridad que tome la iniciativa para plantearla merecerá las simpatías de todos los buenos y la gratitud de la humanidad menesterosa.”

La fundació de la Casa de la Caritat fou una idea compartida entre el rector D. Agustí Jaume i D. Montserrat Blanes. D. Agustí Jaume en el seu penúltim testament, en el qual nomena marmassors, entre d'altres, D. Montserrat Blanes, abril de l'any 1864, ja deixa entendre el seu desig de què un dia es fundi una casa de Germanes de la Caritat. Entre altres deixes testamentàries deixa 50 lliures per les Germanes de la Caritat i, en el seu defecte, per les germanes de qualsevol altra religió que existeixin a Artà. Si acabat el termini no hi ha casa de religioses, les 50 lliures es donaran a l'església parroquial.

L'any 1869, D. Montserrat Blanes ja ha comprada la casa en el carrer del Llimac i, dia 23 de maig, l'ajuntament li concedeix el permís per prendre aigua de la canonada pública. És interessant en arribar en aquest punt, un esbós de carta del rector a D. Montserrat Blanes, sense data, sense firma i sense direcció, que es trobava a Ciutat. La carta fa veure la fredor per part de l'ajuntament envers la fundació –fa poc temps s'ha destronada la Reina Isabel II d'Espanya– i que les dificultats per dur a terme la fundació s'han vençudes amb la compra de la casa. Per no llevar-li gens de força la publicam en castellà. “Apreciable amigo: con indecible gozo he leído tu apre-

ciadísima carta en la cual veo has comprado la casa del Sor Canónigo Dezcallar Q.E.P.D. para un tan santo objeto como es poner las monjas en esta y que yo no veyo otro remedio para ello pues que este pueblo no es como otros como tu y yo no lo ignoramos. Gracias a Dios se ha abierto el camino; ahora no nos queda mas que acertar en la elección si convienen mas las de Gili ó las de Ribas esta es una cosa que conviene muchísimo encomendarlo antes al Señor para acertar en tan delicado y trascendental asunto; por lo que no me atrevo tan pronto dar mi voto, debemos antes encomendarlo muchísimo al Señor, por lo que puedes ahora que te hallas en esa con algunas personas que son mucho mas sabias que yo y que tienen mas tino para acertar en semejantes cosas: ahora que tienes proporción para ello lo puedes verificarlo y si no tuvieras dificultad podrias consultarlo con el Sor Obispo, y yo me quedaria mas tranquilo y seguro, y si tienes algun reparo en ello con el que mejor te fuere visto.”

Amb tot i això, dia 1 d'agost de l'any 1869, es feu la fundació de la Casa de les Germanes de la Caritat a Artà. Pocs mesos després, D. Montserrat Blanes i Sor Fernanda Adrover, Superiora General de la Congregació, firmen l'escriptura pública del contracte fundacional, davant el notari d'Artà Gabriel Estelrich. El bisbe de Mallorca hi posa el seu assentiment, dia 18 d'octubre del mateix any 1869.

El rector “Barres” així conegut dins la vila resta satisfet. A les seves anotacions escriu d'una manera gojosa: “El nombre y apellido de las monjas de Sn Vicente de Paul de esta de Artá son las sigientes Superiora Sor Concepción, la más grande Sor Providencia, la más gorda Sor Maria Antonia la que enseña de escribir Sor Clara la que acompaña las niñas a misa Sor Jacinta y criada Sor Catalina. Dichas monjas tomaron posesión en esta, día Primero Agosto de 1869”.

Impulsor de la tornada dels frares. En aquest cas dels terciaris franciscans de Lluçmajor. Una vegada exclaustrats els frares del convent d'Artà, l'església del convent fou administrada pels mateixos responsables de l'església parroquial. Domingo Tous, Pere Francesc Sard, Antoni Guasp, Agustí Jaume, Pere Josep Llompart i Gabriel Salvà. Però l'any 1852, se suscità la conveniència de ser nomenat un custos distint del responsable de la parròquia. D. Agustí Jaume responia. “Por lo que a mi toca, ninguna dificultad tengo Ylmo. Sor. en dicho nombramiento; no es el interés ni otra causa que me estimulan las observaciones que V.S. Ylma. me permitirá; sino la paz y tranquilidad de este vecindario. del cual me hallo encargado mediante la digna aprobación de V.S.Ylma.

Por lo que respeta al cuidado de dicha Yglesia, no le falta el decoro y aseo posible. Todos los días se celebra en ella el santo sacrificio de la misa; se confiesa varias veces, y todos los días de precepto, se celebra misa de turno a las ocho, y en las tardes de los domingos y fiestas, a toque de campana, se dice el Santísimo Rosario, mientras que en la Parroquial Yglesia se esplica en forma catequística la doctrina cristiana, y despues se predica. De este modo los ancianos y achacosos

imposibilitados de asistir a la Parroquia, pueden asimismo acudir al templo a hacer sus devociones.

Además en la Yglesia del Convento, se celebran anualmente con toda solemnidad con misa y sermón con la asistencia de esta Comunidad de presbíteros incluso los tres religiosos adscritos y no acogidos en esta Parroquia, las festividades de los Santos Reyes, S. Antonio de Padua, Ntra. Sra. de los Angeles y del Patriarca Francisco de Asís, habiendo yo hecho saber desde el púlpito de dicha Yglesia al Pueblo que si tenían algún voto o querían hacer alguna fiesta con la misma solemnidad que las espresadas no tenían más que avisarme.” Ultimament escrivia. “ Y por último, dignase V.S. Ylma. tener en consideración que de un nombramiento de custos podran acarrerarse divisiones entre los afectos a la Parroquia y al Convento, y de aquí disgustos y sentimientos de gravedad entre familias y hasta el mismo clero. A la alta penetración de V.S. Ylma. dejo la utilidad o inconveniencia de semejante nombramiento”. No es feu el nomenament. Així, l’any 1862, trobam com escolà de l’església del convent un tal Gabriel Ros. Pel febrer de l’any següent 1863 D. Agustí Jaume fa entrega de l’església del convent a fra Bartomeu Mestre i gratifica a Gabriel Ros amb un duro de plata, “per lo be que s’ha cuidat de dita església.” A Fra Bartomeu Mestre li donarà, cada any, nou lliures, vuit sous, i el pagament dels sermons de la quaresma.

L’any 1870 era l’encarregat del Convent Miquel Fornés. Entre els anys 1870 i 1871 era l’encarregat Guillem Guiscafrè. L’any 1874 Mn. Pere Josep Llompart, ecònom d’Artà, entrega les claus de l’església del convent a mestre Andreu Espinosa, terciari francisca perquè cuidàs de l’església i del convent. Dia 14 de juliol del 1897, el TOR fundà el convent d’Artà. D. Montserrat Blanes, l’any 1860, ja havia intentat fundar una comunitat d’escolapis en el convent d’Artà.

D. Montserrat propagandista catòlic. Dia 27 de març de l’any 1870, se constituí dins Artà a la casa, nº 3 del carrer de la Parròquia la Societat de Catòlics que formava part de la general d’Espanya, la quarta fundada a Mallorca, i el dia 27 es donà principi a les seves sessions. Era el president D. Sebastià Caldentey i el secretari D. Gabriel Estelrich. Obrí escoles nocturnes. Dia 15 de juny del mateix any celebrà l’obertura solemne i el nombre d’associats arriba a 511. L’Associació dona socors als socis pobres que es posen malalts, a les seves escoles que regenta el professor D. Sebastià Sancho, s’ensenya lectura, escriptura, aritmètica i dibuix. El dia de l’apertura dirigí la paraula el prevere D. Miquel Maura, exhortant-los a agrupar-se, tots dins el sí de l’associació. No sè com hi veig també i d’una manera qualificada la presència de D. Monserrat.

L’any 1883, s’obrí una capella metodista en el carrer de l’Era Vella del poble. Dia 5 de juliol d’aquest any, Serafí Nebot, predicador metodista ho posava en coneixement del Batle constitucional. La propaganda protestant fou el que mogué més D.

Montserrat per ell intensificar la propaganda catòlica. Una nota volant d’un arxiu familiar d’Artà ens assabenta d’atropellaments i insults per part de certs artanencs. Hom hi veu l’ombra de D. Montserrat Blanes davall davall. Sembla una nota per enviar a la premsa. “ Se nos dice de Artà, que algunos metodistas que tienen en aquel pueblo abierta una capilla para dedicar a las practicas de su culto, han sido objeto de barbaros atropellos y groseros insultos. Según es voz pública, andan en el juego un sacristan, algunos ad-lateres del Alcalde, una que otra beata y hay quien asocia a tan escogida comparsa, un rico capitalista, muy conocido por su fanatismo quien allà en sus mocedades abrazó la religion de Lutero, que hoy combate con modos tan anti-cristianos.”

A finals d’aquest mateix any, hi hagué a Son Servera i a Artà missió popular, dirigida per Miquel Maura, Joaquim Rosselló i Miquel Parera i, a principis de l’any següent, 1884, a Capdepera, Ermita de Betlem i la Colònia de Sant Pere. Encara ara ho recorda un escapulonet de s’*Argument* de l’any 1885.

Els pares missioners
predicaren a s’Ermita,
també feren sa visita
als pobres coloniers.”

Alguns mesos abans de la instal·lació de la capella metodista, però suposadament a propòsit de contrarrestar la seva possible influència dins el poble, D. Monserrat Blanes escriu un comunicat interessant damunt el periòdic *El Ancora* sobre un nou prodigi, obrat per la Verge de Lourdes, dia 19 de febrer de 1883: “Antonia Gil, de unos veinte años y medio de edad, de constitución débil y enfermiza y de corazón sumamente bondadoso y apacible, natural y vecina de esta villa, aquejada durante un año de una gran inapetencia, y de intensos dolores en el vientre y malestar, sintiendo en su interior como un fuego que la abrazaba, teniendo sus padres por milagro el que pudiese vivir tanto tiempo y aun levantarse los días que no tenía calentura por el escasísimo alimento, que no sin mucha repugnancia tomaba, fue en los últimos cuatro meses por no poder soportar nada caliente; ya hinchada, debilitándose más de cada día, y pasándolos enteros sin tomar nada; creyendo sus padres y ella misma que iba a morir sin remedio; y después de haber resistido la enfermedad a todos los tratamientos del (citado) Doctor (Morey): cree dicha joven haber recibido de Nuestra Señora de Lourdes la salud del modo siguiente.

1º Entróle el deseo de tener un rosario de N^a S^a. Hizo varias diligencias, y fueron infructuosas. Mas insistió hasta lograr que el señor Pro.D. Jerónimo Ginard, de esta Reverenda Comunidad se encargase y le trajese de Manacor el suspirado rosario, y además agua de la milagrosa fuente, todo donativo de nuestro actual cuaremero el Sr. Pro. D. Juan Aulet, natural y vecino de aquella villa, (un dels sacerdots relacionats amb la difusió de llibres piadosos, confés de Mn. Antoni M^a

Alcover, abans d'entrar en el seminari etc). Luego que tuvo el rosario, que nunca más se ha quitado de encima ni de día ni de noche, exclamó llena de confianza: “Ya no moriré”. El Señor Ginard le facilitó además un librito que es la devoción de un quincenario a la Virgen.

2º Comenzó la joven esta devoción por si misma el 10 de Enero; pero al tercer día de su enfermedad no la pudo proseguir, y tuvo que confiar a otro la lectura de las meditaciones y demás páticas, siguiendo ella de oídas y del modo que le era posible. Es de notar que durante los quince días de esta devoción empeoró mucho hasta creer sus padres que iba a morir, sin embargo ella quiso acabarla.

3º Hacía el quincenario por la noche, durante el cual siempre tuvo mucha fe en que curaría; y el 24 de Enero que lo acabó, quiso tomar el agua de la milagrosa fuente, que era muy poca, pues no pasaría de un dedo en un vaso de tamaño regular, la cual dividió en tres partes a fin de tomarla en tres días consecutivos. Toma la primera parte e instantaneamente le cesan los dolores y el malestar, y dice sobresaltada a su madre: “¡Jesús, madre mía! no sé lo que me está pasando, siento una gran quietud, yo estoy buena”. Durmió por primera vez tranquilamente aquella noche; sintiendo con apetito el día siguiente; después de las tres tomas del agua iba desapareciendo la hinchazón, (a los dos días de la 3º toma su cintura había disminuido 5 dedos, y siguió hasta desaparecer completamente a poco tiempo) y recobrando sus fuerzas, de modo que en el cuarto día después de la última toma ya fue a misa y a casa del Dr. Morey sintiéndose bien con buen apetito, sueño tranquilo, sin mal alguno que la aquejase, ayudando ya ahora desde hace algunos días, a los quehaceres de la casa como antes de estar enferma, y contando el caso a quien se lo pide.

Este es el hecho que llama mucho la atención de este vecindario y que cada uno podrá comentar del modo que guste; pero en esta villa corre de boca en boca como milagroso”.

Fruit d'aquest fet, D. Montserrat Blanes faria, tal volta, la promesa de fer pintar un quadre de la Verge de Lourdes, col·locat dins la capella de l'Immaculada, el qual juntament amb el quadre de l'Oració de l'Hort per la capella del Sant Crist, últimament restaurada, gràcies a la pietat d'una devota persona que no és altra que el mateix D. Montserrat Blanes. El dos quadres foren beneïts dia 8 de juliol de l'any següent 1884.

D. Montserrat Blanes, l'any 1885, presentava una sol·licitud acompanyada del Reglament al bisbe de Mallorca amb l'objectiu d'establir en els pobles de la part forana de la diòcesi de Mallorca, baix el títol de *Librerías Religiosas* un dipòsit de llibres bons per ser distribuïts entre els fidels. El bisbe de Mallorca aprovava el reglament que constava de 11 articles i recomanava als rectors contribuir a la institució. Pere Fullana a *El moviment catòlic a Mallorca, 1994*, deixa escrit a la plana 242: “Ha desaparegut la seva correspondència, que sens dubte existia, amb el bisbe

Claret, relacionada amb la difusió de llibres pietosos –en concret la Llibreria Catòlica de Barcelona–. Seguint l'esquema d'aquell, Montserrat Blanes va fundar una xarxa de llibreries rurals a Muro, Artà, Manacor i Capdepera. Les mateixes paraules d'una carta dirigida al rector de Muro, firmada a Artà, dia 26 d'abril de l'any 1888, deixen constància de la finalitat d'aquestes llibreries.

Va además un cajón desde esta de Artá con algunos paquetes y envueltos en un papel va. 1. La lista de los libros mencionados. 2. El reglamento de las librerías del cual van 12 ejemplares iguales al que le mandé, uno de ellos para el sacerdote que va a encargarse de esta librería D. Miguel Ramis y los demás para que le haga el uso de ellos que estime conveniente. 3. Van también tres ejemplares del Discurso que dirijo a mis cooperadores a ese bien; uno para U., el otro para dicho Sr. encargado especial y el otro para que con un reglamento se sirva depositarlo en el estante de la librería, los cuales deseo merezca su aprobación.”

Mentrestant a Artà s'anava intensificant la propaganda protestant. Devers l'any 1886, D. Joan Castell obrí una capella, on hi vivia amb la seva família, però hagué de tancar-la per la forta oposició que hagué. D. Bartomeu Alou, pastor evangelista, que ja havia establert la seva església a Capdepera, li ajudava freqüentment, inclús econòmicament. Pareix que és ell –escriu Lluís Alemany Vich en el *Protestantismo en Mallorca*, any 1870– que va sol·licitar “evangelitzar Artá muy sometido al catolicismo y oprimido por unas cuantas familias poderosas y fanáticas. En el carrer de Santa Catalina nº 2 s'ha pogut localitzar l'antiga capella evangèlica. En el carrer de Na Careta pareix que també hi existí una escola. En una resenya del 1886 se citen com a locals, un en el carrer de l'Esperança i un altre a l'Era Vella.

Però també hi hagué a Artà l'esperitisme. L'any 1891 comença a citar-se el grup espiritista de Capdepera. Entre els anys 1895 a 1897, data el famós grup espiritista que pareix va iniciar-se a Capdepera, on volgué establir contacte amb l'església evangèlica, sense resultat i en vista del fracàs s'organitzà a Artà. El principal impulsor va ser un cabo de peons caminers, ja retirat, conegut amb el malnom de “Es Cabo” i d'una manera burlesca “El Pare de les Patates”, s'instal·là, primerament fora de la vila, però després passà a viure en el carrer de Llebeig. L'oratori de Santa Catalina, manat construir per D. Montserrat Blanes, ho fou amb la finalitat de combatre l'esperitisme i el protestantisme.

Encara corren per dins Artà cançons populars que recorden aquests fets:

A can Campins, d'amagat,
hi habitava “La Aurora”;
devers ca sa Pescadora,
n'hi ha molts de concentrats

i s'ajeuen com a gats
i xerren com a cotorres.

Si era batle major
o comandant de la vila,
a dins poc temps, llevaria
de dins Santa Catalina
aquesta reunió
i crec que el senyor rector
una creu me donaria.

A na Crema ho solen fer
qui les mostren de fer via:
ets esperits, aquell dia,
no s'hi camparen molt bé.
“El Pare de les Patates”
encara no els ha fregides
i “Es Garriguer de ses Mates”
mos sol fer aquestes eixides.

Moltes altres millores féu pel poble encara D. Montserrat Blanes. A l'església parroquial restaurà la capella del Sant Crist de Sant Jordi, renovant la imatge. Al Sant Crist li donà 1500 ptes. (La mesa de la capella realitzada pels ermitans de Betlem du la data de 1881) Va fer construir un magnífic sepulcre daurat que era dut a la processó del Divendres Sant, i ara serveix per l'enterrament el Divendres Sant amb un altre Sant Crist de la mateixa talla i dimensions que el de la capella, que es dut a la processó del Dijous Sant. A l'església del convent pagà del seu l'orgue, un combregador i contribuí moltíssim per l'adquisició d'una campana de la parròquia.

Es paraier de Carrossa
i llavors es dets Olors,
foren es dos portadors
de sa campana més grossa.

Sobre la benedicció de la campana escrivia el *Diario de Palma*, dia 30 d'abril de l'any 1883: “El domingo último hubo gran fiesta religiosa en Artá. Se bendijo una campana, que pesa 28 quintales y 10 libras. Se celebró misa solemne con música, en cuyo acto predicó D. Gaspar Vidal Canónigo. El sermón versó sobre historia del culto cristiano. Las autoridades asistieron a la función. El día siguiente la campana fue colocada en la torre de la iglesia parroquial entre el entusiasmo de aquel morigerado vecindario. Hízose una colecta por el pueblo, que produjo 120 duros.”

A l'oratori de Sant Salvador, a ell se deu la pintura de la cúpula i un ric vestit, el millor entre tots, de la Mare de Déu de Sant Salvador i del Nin Jesús i a la seva iniciativa es construí el nou orgue i se va adquirir un armonium.

El fet del nou orgue mereix una returada. La benedicció hagué lloc, dia 4 de novembre del 1894. L'orgue que els fills d'Artà absents envien a la Verge de Sant Salvador. Delicada prova de l'apreci que els artanencs de Puerto Rico professen a la religió, a la pàtria i als seus conciutadans. Foren els padrins Dona Maria Blanes Plaja i D. Antoni Blanes (Mestre). Hi són presents els membres de l'ajuntament, presidits pel batle D. Joan Sureda, i el jutge D. Miquel Morey. Predica el canonge Gaspar Vidal. El Pare Cardell és el qui el toca per primera vegada. La missa és cantada per diversos artistes, dirigits el mestre Josep Rodríguez. El periòdic *El Católico Balear* du la llista dels contribuents:

Francesc Blanes (Mestre)	100 duros
Casellas i C ^a	55 “
Sureda Germans	55 “
Sebastià Sancho	50 “
Antoni Blanes Massanet	50 “
Francesc Blanes Massanet	50 “
M. Amorós	50 “
Antoni Brunet	25 “
Antoni Sard (Blanes)	25 “
R. Fuster	25 “
Serafín Ginard	10 “
Miguel Juan Ginard	10 “
Miguel Rosselló	10 “
Bartolomé Alzamora	10 “
Miguel Esteva (Blanes)	10 “
Juan Vicens (Ginard)	6 “
Rafael Vives	6 “
Sebastián Esteva	6 “
Pedro Carrió	6 “
Antonio Ginard	5 “
Joan Esteva	5 “
Joan Sancho	5 “
Francesc Pujol	5 “
Joan Terrassa	5 “
Antoni Genovart (Esteva)	5 “
Sebastià Ferrer	5 “
Jaume Sancho	5 “
Jaume Ginard	5 “

Joan Bonnín	25 “
Joan Alzamora	10 “
Joan Ginard	10 “
Bartomeu Ginard	5 “
<hr/>	
Total:	654 duros

En tot això hi veim la mà de D. Montserrat Blanes. Encara que la crònica la firmi P. Blanes (Seria el pintor P. Blanes Viale) Una nota subscripta per Montserrat Blanes afegeix: D'aquesta summa s'ha de deduir el canvi. Dita quantitat de 654 duros resta reduïda pel canvi de moneda, a 2843 ptes. 50 cèntims. o sigui 568 duros 3 ptes. i 50 cèntims que és la mateixa quantitat de la lletra que Francesc Blanes girà el meu favor.

A més, D. Montserrat embellí el cementiri amb una artística façana i la construcció de vèries peces adjuntes a ella, destinades a sala d'autòpsies, dipòsits dels cadàvers i a altres usos. Construït l'any 1883, el magnífic hospital de Santa Rosa a despeses del seu germà Antoni, l'Ajuntament nomenà D. Montserrat Blanes administrador del mateix, Cada dia el visitava, presidia el repartiment de les racions i portava ell mateix el menjar. A més de donar una quantitat fixa anual, feia, tots els dissabtes, una col·lecta pel poble, recollint abundants almoines en diner i en espècie. A la seva mort deixà a l'Hospital d'Artà 2500 ptes.

D. Montserrat estimava de cor els pobres. Per això escollí, entre ells, el seu millor i íntim amic, com ell deia públicament, mestre Andreu Siurell. Andreu Espinosa nasqué cec i summament pobre i la ceguesa li durà fins a l'edat viril en què, gràcies a l'operació d'un dels seus ulls començà a veure-hi un poquet. El fervor, la seva pietat i el seu entusiasme religiós han estat sempre molt grans. Atracant-se els darrers dies de D. Montserrat Blanes, quan ja es trobava dins l'estretor de l'agonia i diversos sacerdots li donaven els consols de la religió dins l'alcova, el pobre Andreu, prostrat davant un crucifixi, dins el mateix quarto, resava amb vou alta i llastimosa per l'ànima del seu amic i la família del moribund alternava amb ell en la pregària. No feia més que complir la voluntat de D. Montserrat que a la mort volia pregàries i oracions.

Artà, dia 8 de novembre de 1999.

ACADÈMIA MALLORQUINA D'ESTUDIS GENEALÒGICS, HERÀLDICS I HISTÒRICS CURS 1999-2000.

Sessió del dia 14 d'octubre de 1999

En sessió celebrada el dia 14 d'octubre de 1999 es va obrir el curs acadèmic 1999-2000.

En primer lloc es fixà el calendari oficial del curs. Les sessions ordinàries de treball, quedaren convocades els primers dijous de cada mes. Així mateix es va decidir que els restants dijous del curs quedassin reservats per a la celebració de les tertúlies informals a la seu de l'Acadèmia.

Seguidament, l'Acadèmic tresorer presentà un estat de comptes de la corporació i els pressupostos pel nou curs, que foren aprovats per unanimitat.

Finalment el President informà del cicle de conferències dedicat a la figura de Carles I, rei de Mallorca, que es durà a terme durant el curs, i sobre les gestions realitzades per a la celebració del Congrés Internacional sobre *l'Orde de Malta, el Regne de Mallorca i la Mediterrània*, previst per al mes d'octubre del 2000.

Sessions públiques: Cicle de conferències sobre Carles I.

Durant el curs acadèmic 1999-2000, amb el suport de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear, s'ha continuat el cicle de conferències sobre *Carles I Rei de Mallorca*, amb el qual l'Acadèmia ha volgut commemorar el quint centenari del naixement de l'Emperador.

Les conferències, que foren seguides per una nombrosa assistència de públic, es desenrotllaren segons el programa següent :

Sesión del día 14 de octubre de 1999

En sesión celebrada el día 14 de octubre de 1999 se abrió el curso académico 1999-2000.

En primer lugar se fijó el calendario oficial del curso. Las sesiones ordinarias de trabajo quedaron convocadas para los primeros jueves de cada mes. Asimismo se decidió que los restantes jueves del curso quedasen reservados para la celebración de las tertulias informales en la sede de la Academia.

A continuación, el Académico tesorero presentó un estado de las cuentas de la corporación y los presupuestos para el nuevo curso, que fueron aprobados por unanimidad.

Finalmente el Presidente informó acerca del ciclo de conferencias dedicado a la figura de Carlos I, rey de Mallorca, que se llevará a cabo durante el curso, y sobre las gestiones realizadas para la celebración del Congreso Internacional sobre la Orden de Malta, el Reino de Mallorca y el Mediterráneo, previsto para el mes de octubre del 2000.

Sesiones públicas: Ciclo de conferencias sobre Carlos I.

Durante el curso académico 1999-2000, con el patrocinio de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear, se ha continuado el ciclo de conferencias titulado *Carles I Rei de Mallorca*, con el que la Academia ha querido conmemorar el quinto centenario del nacimiento del Emperador.

Las conferencias, que fueron seguidas por una nutrida asistencia de público, se desarrollaron según el siguiente programa :